

Module 6: Traumabehandeling: wat te doen met culturele aspecten?

Leerdoelen en inhoud van module Traumabehandeling: wat te doen met culturele aspecten?

In de opleiding 'Traumabehandeling: wat te doen met de culturele aspecten?' leert de deelnemer wat de invloed is van 'cultuur' bij de behandeling van psychotrauma's. Er wordt geleerd bij diagnostiek met de socioculturele context rekening te houden. De deelnemer krijgt oog voor de verschillende cultureel gekleurde manieren waarop klachten ten gevolge van schokkende ervaringen geuit kunnen worden. Er is veel aandacht voor de valkuilen bij interculturele communicatie. De deelnemer leert hoe je reeds aan de deelnemer bekende traumabehandelingen (NET, BEPP, CGT en EMDR) zou kunnen toepassen, rekening houdend met de culturele achtergrond van de cliënt (ervan uitgaande dat men gekwalificeerd is dergelijke traumabehandelingen toe te passen vanzelfsprekend).

Inhoud:

Aan de orde komen:

- het traumaconcept en cultuurspecifieke fenomenen van trauma;
- verschillende vormen van traumatisering en de context waarin deze plaats vond;
- de interactie tussen migratie en traumaverwerking;
- de invloed van sociale factoren en gezinsrelaties;
- culturele aspecten van diagnostiek;
- non-specifieke factoren bij de behandeling, zoals de behandelrelatie en het verklaringsmodel van ziekte en gezondheid;
- aanpassingen van de reguliere behandeling en belangrijke thema's, zoals culturele competenties en het culturele interview;
- recent wetenschappelijk onderzoek op het gebied van cultuursensitieve traumatherapie.

Docenten

Hoofddocent: Jeroen Knipscheer is cognitief gedragstherapeut/psychotherapeut i.o.. Hij is coördinator wetenschappelijk onderzoek op het terrein van 'diversiteit en trauma' bij Arq Psychotrauma Expert Groep en universitair docent bij de Universiteit Utrecht met specialisatie 'interculturalisatie'.

Gastdocent: Gerdie Eiting is arts/ psychotraumatherapeut en docent NET (narratieve exposure therapie). Zij werkt bij ARQ/ Centrum45, locatie Diemen, afdeling volwassenen.

Gastdocent: Aram Hasan is psychiater bij Centrum '45.

De hoofddocent draagt er zorg voor en is aanspreekbaar op, dat de gastdocenten qua kennis en vaardigheid voldoen aan de gestelde criteria.

Het aantal contactmomenten van de bij- en nascholingsactiviteit in de periode waarvoor accreditatie wordt aangevraagd;

2 daagse bijeenkomsten van 09.30 tot 16.30 uur (inclusief lunches van een uur).

De totale duur van het contact

2 x zes uur = 12 uur (exclusief lunches)

De beoogde deelnemers (doelgroep) van de bij- en nascholingsactiviteit;

De opleiding is bedoeld voor BIG-geregistreerde hulpverleners, zoals GZ-psychologen, psychotherapeuten, klinisch psychologen, psychiaters en zij die daartoe in opleiding zijn.

de studiebelasting met onderbouwing en een specificatie van studie- en de contacturen verdeeld over de relevante taakgebieden;

- Zelfstudie: 12 uur
- Contacturen: 12 uur
- Totaal: 24 uur

het maximum aantal deelnemers

15

de toelatingsvereisten

De opleiding is bedoeld voor BIG-geregistreerde hulpverleners, zoals GZ-psychologen, psychotherapeuten, klinisch psychologen, psychiaters en zij die daartoe in opleiding zijn.

Deelnemers dienen over basiskennis met betrekking tot psychotrauma te beschikken; actuele casuïstiek in te kunnen brengen en ervaring te hebben met trauma therapie.

Programma:

1e bijeenkomst

• Leerdoelen:

- Kunnen reflecteren op het begrip cultuur in relatie tot migratie en trauma en in relatie tot de eigen cultuur.
- Kunnen aangeven welke interculturele vaardigheden belangrijk zijn in hun werk.
- Kunnen benoemen hoe een aantal specifieke thema's van belang zijn bij de behandeling van getraumatiseerde migranten en vluchtelingen.

• Programma: inhoud en werkwijze

09:30– 10.15	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemers kennen elkaar, de docenten , de doelstellingen en het programma. • Trainers krijgen zicht op ervaring en leerwensen 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorstellen trainers, deelnemers. • Toelichting opzet en programma. (inclusief huishoudelijke mededelingen en werkwijze) • Inventarisatie leerwensen
10:15– 10.45	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemers worden zich bewust van hun eigen visie m.b.t. cultuur. • Trainers krijgen informatie over voorkennis en attitude van deelnemers • Theoretische concepten m.b.t. tot cultuur 	<ul style="list-style-type: none"> • Opvattingen over cultuur • Theoretische kaders cultuur
10.45– 11.00	Koffiepauze	
11:00- 11.15	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemers worden zich bewust van hun eigen cultuur in relatie tot andere culturen 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerking van Hofstede en anderen
11:15- 12.30	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemers hebben kennis van de context van de trauma's bij andere 	<ul style="list-style-type: none"> • Landen van herkomst + aantallen migratie

	culturen	<ul style="list-style-type: none"> • Trauma's <ul style="list-style-type: none"> ○ voor de migratie ○ tijdens de migratie ○ na de migratie • 1^e/ 2^e generatie 	
12:30–13.30	Lunch		
13:30–14.15	• Capita Selecta. Deelnemers hebben kennis van bijzondere doelgroepen en hun problematiek	<ol style="list-style-type: none"> 1. Seksueel geweld 2. Systeemproblematiek 3. Geweld t.g.v. kinderen, AMA's, kindsoldaten 	
14:15–16.15	• Deelnemers zijn zich bewust van de verschillen in ziekte, gedrag en beleving	• Ziekte, gedrag en beleving bij andere culturen	
15.00–15.15	Onderbreking voor theepauze.		
16:15-16:30	• Trainers krijgen feedback op vorm en inhoud van de training	• Evaluatie dag	

2e bijeenkomst

• Leerdoelen:

- Kunnen werken met transculturele diagnostiek (onder meer aan de hand van het cultureel interview).
- Beargumenteerde keuzes kunnen maken ten aanzien van transculturele indicatiestelling en afwegingen voor therapie; en
- Kunnen integreren in eigen behandeling van culturele aspecten.
- Kunnen aangeven welke culturele kennis, attitude en vaardigheden van belang zijn;
- Kunnen benoemen aan welke voorwaarden adequate cultuursensitieve traumabehandeling dient te voldoen.

• Programma: inhoud en werkwijze

09:30- 9.45	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemers kennen elkaar, de docenten, de doelstellingen en het programma. • Trainers krijgen zicht op ervaring en leerwensen 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorstellen gastdocent, deelnemers. • Toelichting opzet en programma (inclusief huishoudelijke mededelingen en werkwijze) • Inventarisatie leerwensen 	
09:45-11.15	• Deelnemers leren kennismaken met transculturele diagnostiek	• Introductie 'transculturele' diagnostiek	
11.15–11.30	Koffiepauze		
11:30-12.00	• Deelnemers leren werken met het cultureel interview	• Verdieping diagnostiek met speciale aandacht voor cultureel interview, idioms of distress en culturele verklaringsmodellen	
12:00–12.30	• Deelnemers hebben kennis van relevante aspecten in de behandeling.	<ul style="list-style-type: none"> • Behandeling Tot stand brengen van een goede behandelrelatie. Visies van cliënten op behandeling. 	

		Culturele (tegen)overdracht. Belang ethnic matching en werken met tolken.
12:30– 13.30	Lunch	•
13:30 – 14.15	• Deelnemers krijgen inzicht in de effectiviteit van trauma-interventies	• Verdieping Effectiviteit van reguliere trauma-interventies (TF-CGT, EMDR, NET, BEPP) bij diverse culturele groepen; wat werkt en welke culturele aanpassingen zijn te maken?
14.15- 15.00	• Deelnemers krijgen inzicht in hun culturele competenties	• Culturele competenties
15.00-15.15	Theepauze	
15.15- 16.15	• Deelnemers leren de theorie toe te passen door te oefenen	• Oefenen met eigen casuïstiek
16:15 tot 16:30	• Trainers krijgen feedback op vorm en inhoud van de training	• Evaluatie dag

De wijze waarop gebruikte didactische werkvormen en eventuele hulpmiddelen zijn toegepast

Een gevarieerde aanpak: o.a. presentaties, rollenspel, video demonstraties, literatuurstudie en casuïstiekbesprekingen

Verplichte literatuur:

1. Kramer, S. (2011). Gewoon bijzonder. Veertig jaar denken over migranten, vluchtelingen en cultuur in de GGC. *Cultuur Migratie Gezondheid (CMG)*, 2001-1: 12-21
2. Het Culturele interview, Rohlof H, Loevy, N., Stassen, L. & Helmich, S. (2002). Het culturele interview. In R. Borra, R. van Dijk & H. Rohlof, *Cultuur, classificatie en diagnose. Cultuursensitief werken met dsm-iv* (p. 251-256). Houten: Bohn Stafleu van Loghum
3. DSM-5 en Cultuur. J.T.V.M.de Jong, tijdschrift voor psychiatrie 54(2012)9, 807-818
4. Els, H. van & Knipscheer, J.W. (2015). Cognitieve gedragstherapie bij allochtonen: een cultuursensitieve benadering. *Tijdschrift voor Gedragstherapie* 48 (1), 2-29.
5. Colijn, S. & Braakman, M.H. (2010). Modellen voor behandeling. In J.T.V.M. de Jong & S. Colijn (Red.), *Handboek culturele psychiatrie en psychotherapie* (pp. 437-450). Utrecht: De Tijdstroom.
6. Knipscheer, J.W., Drogendijk, A. & Braakman, M. (2012). Cultuur en psychotrauma – PTSS in intercultureel perspectief. In: *Handboek posttraumatische stressstoornissen* (Vermetten, E., R.J. Kleber & O. Van der Hart, redactie), pp. 287-302. Utrecht: De Tijdstroom.
7. Hinton, D.E., Rivera, E.I., Hofmann, S.G., Barlow, D.H. & Otto, M.W. (2012). Adapting CBT for traumatized refugees and ethnic minority patients: Examples from culturally adapted CBT (CA-CBT). *Transcultural Psychiatry* 49(2), 340-365.
8. Knipscheer, J.W. & Els, H. van (2015). EMDR en culturele diversiteit. In: Oppenheim, H.-J., H. Hornsveld, A. De Jongh & E. Ten Broeke (redactie), *Praktijkboek EMDR deel II*. Utrecht: De Tijdstroom (wordt in paper vorm uitgereikt).

De aard en wijze van toetsing

Aan het eind van de cursus zal de verworven kennis schriftelijk worden getoetst oor middel van een

take home tentamen.

Indien de beoordeling van de toets onvoldoende luidt, kan de deelnemer nog een vervangende toets krijgen. Indien ook de vervangende toets onvoldoende is, krijgt de deelnemer geen certificaat.

De aanwezigheidsverplichting is 90%.

De Rino draagt zorg voor evaluatie van de cursus op beide dagen.

Een samenvatting van de leerstof

In deze cursus leert de deelnemer over de interactie tussen traumatisering, cultuur en migratie. Getraumatiseerden met een andere culturele achtergrond dan de autochtoon Nederlandse confronteren de hulpverlener met verschillende opvattingen over psychologische klachten. Zij gaan er vaak anders mee om. Kennis van deze verschillen is essentieel voor het effect van de hulpverlening. Ook traumatisering dient gezien te worden binnen de culturele context, waar deze plaatsvond en binnen de context van het vervolgtraject zoals vlucht en migratie. Eenmaal met de psychologische hulpverlening in aanraking gekomen, kunnen er complicaties optreden bij diagnostiek en behandeling. Tijdens de cursus wordt u zich bewust van deze complicaties en krijgt u handvatten aangereikt, hoe u een goede werkrelatie tot stand kunt brengen. Tevens leert de deelnemer bestaande behandelmethoden toe te passen bij een cultureel diverse patiëntenpopulatie.